

İslam Coğrafyası'nda Akademik Yapılanma

Dünya globalleşerek küçülüp sınırların ortadan kalkmaya başladığı son yıllarda, bizim coğrafyamızda sınırların halen belirgin olarak varlığını sürdürmesi dünyadaki gidişatla tezat bir durum oluşturuyor. Kültürleri, yaşam biçimleri, değerleri ve hatta sorunları benzer olan bu coğrafyanın entelektüellerinin bir araya gelmesi, ortak değerleri yeniden değerlendirip, yeni ortaklıklar kurmasının zamanı çoktan gelmiş bulunuyor.

Bu coğrafyanın altın çağını yaşadığı orta çağ döneminde, bu coğrafyada üretilen değer ve tartışmaların batıya ve tüm insanlığa ışık tutan değerler olduğunu sanırım hepimiz kabul ediyoruz. İbni Sina'dan İbni Haldun'a Gazali'den Mevlana'ya bu coğrafyanın düşünürlerinin tanımladığı kavramlar geliştirdikleri hoşgörü anlayışı, sadece bizim değil batının da bilim ve düşünce dünyasını belirleyen başat değerlerdi. Ancak bu durumun bir dönem sonra değiştiğini görüyoruz. Artık değer üretilip dünyaya mal eden toplumlar değil başkalarının değerleriyle düşünen ve konuşan toplumlar olduk. Bu değişimin elbette bir çok nedeni var. Ancak en önemli nedenlerinden biri de bu coğrafyanın kurumları ve düşünce dünyasının ayrışması, bir araya gelişlerin azalması ve ortak değerlerin keşfi için ortak çalışmaların seyrekleşmesidir

Özellikle 18.Yüzyıldan itibaren değerler ve kavramların üretilmesi noktasında üstünlüğün batılı kurumlara geçmesinin sonucunun iyi analiz edilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Bu iflasın ilk ve en önemli sonucu bu coğrafyayı tanımlama üstünlüğünün batılı entelektüel ve akademisyenlere geçmesidir. Bu kendi sorunlarımızın Orientalist bakış açısı ile anlaşılması sonucunu doğurdu.

Batı üniversitelerinde bizim coğrafyamıza yönelik çalışmaların Orientalist okumalar ışığında yapılması geleneği Edward Said'in çalışmaları ile nispeten değişime uğramış olsa bile, 11 Eylül saldırılarından sonra batılı kurumlarda Orientalist geleneğe doğru bir yönelmenin olduğu görülüyor. Geri kalmışlıkla birlikte düşünüldüğünde, değer üretemeyen kurumlar ve yetersiz sayıda eğitilmiş insan gücü bulunmayan bu coğrafyanın 20. Yüzyıl ortalarına kadar Orientalist perspektiften anlaşılmaya çalışılmasını kısmen anlayabiliriz.

Ancak global dünyada bilginin sınır tanımayan bir hızda ve alanda yayıldığını düşündüğümüzde, artık bizleri batılıların tanımlaması ve tarif etmesinin doğru olmadığını

düşünüyorum. Bizler gerek üniversite altyapımızla gerekse de akademisyen kadrolarımızla globalleşen dünyanın imkanlarından da yararlanarak kendimizi hem daha iyi tanımlayabilir hem de daha net, daha doğru anlatabiliriz. Bunu yapabilecek sadece batı üniversitelerinde yetişmiş akademisyenlerimiz yok artık. Bizim batı standartlarında eğitim veren kurumlarımız da mevcut. Ayrıca bu coğrafyanın düşünür ve bilim insanlarının da kavramlar ve değerler üretmeye başladığını görüyoruz. Bu çerçeveden bakıldığında, özellikle bu dünyanın insanları, bu dünyanın içinden bakarak, bizleri daha net ve daha iyi anlatabilir diye düşünüyorum.

Bunun yapılamamasının temel sorunu olarak bizi bir araya getirebilecek kurum ve yapıların olmadığını görüyoruz.

Şunun çok net farkındayız; artık 19. Yüzyılın mantığında sınırları devletler tarafından çizilmiş bir dünyada değil, sınırları değerler tarafından çizilmeye başlanan bir dünyada doğmaya başlamıştır. Everensel değerler söz konusu olduğunda, sınırlar ötesi oluşumlar kurarak evrensel değerlere sahip çıkmaktadır. Everensel değerlerin üretildiği en önemli mekanlar da üniversiteler ve yüksek öğretim kurumlarıdır. Bu nedenle, öncelikle akademisyenlerin bir araya gelip ortak değerler üretmek noktasında ortaklıklar kurmaları gerektiğine inanıyoruz. Bunun en önemli ayağı da eğitim sistemlerimizi tartışmaktan geçiyor.

Dünya ile kıyaslandığında coğrafyamızın en temel sorunu olarak yüksek öğretimdeki eğitim ve kalite sorunu ortaya çıkıyor. Bu geri kalmışlığın her ülkeye özgü nedenleri olabilir. Ulusal ölçekli sorunların ötesinde en temel sorun yukarıda da belirttiğim gibi bölgemizde üniversiteler olarak bir araya gelememekten kaynaklanıyor. Kanımca bölgesel olarak, ve elbette global ölçekte, üniversiteler ve akademisyenler bir araya gelebilirse, ya da mevcut birliktelikleri sıklaştırabilirse sorunların büyük çoğunluğunu çözebiliriz.

Temel aldığımız paradigmamız üniversitelerde üretilen bilgi ve değerler paylaşıldıkça çoğalır ve büyür paradigmasıdır. Bu kapsamda özellikle bölgemizden batılı üniversitelere giden araştırmacı ve akademisyenlerin yeniden bu tarafa çalışmaya ve oralarda edindikleri bilgi ve deneyimleri bölgemizdeki üniversitelerde aktarmaya başladıklarını da memnuniyetle görüyoruz. Bunu bir fırsat olarak da görüyoruz.

Uluslararasılaşma hedefimiz uluslararasılaşırken ulusal değer, kavram, kültür ve inançların korunması bilincimiz olmalıdır.